

Gramm@foon

Meer dan grammatica!

1e druk 2011
ISBN: 9789490807061
Copyright: KleurRijker B.V., info@kleurrijker.nl

Auteurs: Karine Jekel, Vika Lukina, Nynke Oosterhuis

Redactie: Karine Jekel, Nynke Oosterhuis, Rian Senden

Ontwerp en realisatie: Marilou van Doorn

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.kleurrijker.nl

INLEIDING

Voor de cursist

Voor je ligt Gramm@foon. Met dit boek leer je in acht hoofdstukken de belangrijkste dingen over het Nederlands. Je leert over grammatica: welke regels zijn er, welke soorten woorden zijn er en hoe maak je zinnen? Je leert ook hoe je de woorden uitspreekt en schrijft. Maar taal is natuurlijk veel meer dan woorden en regels. Je hebt taal nodig om te praten met anderen. Daarom is het gebruik van taal ook een belangrijk deel van Gramm@foon.

Gramm@foon bestaat uit meer dan 75 verschillende onderwerpen. Elk onderwerp begint met theorie en voorbeelden. Daarna komen de opdrachten die bij de theorie horen. Na de opdrachten kun je zelf opschrijven wat je geleerd hebt.

Je kunt Gramm@foon in de klas gebruiken. Je kunt ook zelf thuis werken met Gramm@foon. In het boek staan verschillende soorten opdrachten. Sommige opdrachten kun je alleen maken. Andere opdrachten maak je samen. Bijvoorbeeld met een andere cursist of met je taalmaatje. Soms moet je ook naar je docent luisteren. Als je thuis werkt met Gramm@foon, kun je ook naar deze opdrachten luisteren op www.taalsterk.nl/grammafoon.

In de eerste vijf hoofdstukken gebruiken we soms moeilijke woorden. Dit zijn woorden die je nodig hebt om de theorie te begrijpen. Deze woorden kun je opzoeken in de lijst *Moeilijke woorden uit de hoofdstukken*, achterin het boek. In de laatste drie hoofdstukken vind je bijna geen moeilijke woorden meer. Je weet dan genoeg over grammatica en leert nu vooral dingen die je nodig hebt om met anderen te kunnen praten. Achterin het boek staat ook een lijst met onregelmatige werkwoorden die je vaak nodig hebt.

De antwoorden bij de opdrachten in het boek staan op www.taalsterk.nl/grammafoon. Op internet lees je ook hoe je nog meer met Gramm@foon kunt oefenen.

Veel plezier en succes met Gramm@foon!

Het team van KleurRijker, september 2011.

INLEIDING

Voor de docent

Grammatica is een belangrijk deel van taal, maar taal is meer dan grammatica. Daarom biedt Gramm@foon meer dan grammatica. Met elkaar, de docent of een taalmaatje oefenen cursisten in acht hoofdstukken de uitspraak, grammaticaregels en het gebruik van het Nederlands. Het belangrijkste doel van Gramm@foon is dat de cursist kan zeggen wat hij wil zeggen. Grammaticale regels worden gebruikt om de theorie duidelijker te maken, maar het kennen ervan is geen doel op zich. Deze manier van leren heet Focus on Form.

Gramm@foon begint bij de kleinste eenheid van de taal: de klanken (hoofdstuk 1). Daarna komen alle belangrijke tussenstappen aan bod: de opbouw van woorden, zinsdelen en zinnen (hoofdstukken 2 tot en met 6). Ten slotte wordt de grootste eenheid van de taal behandeld: het gesprek (hoofdstukken 7 en 8).

De cursist leert de grammatica steeds op dezelfde manier. Eerst ziet de cursist theorie met voorbeelden. Daarna oefent hij met de nieuwe grammatica: eerst herkennen, daarna zelf gebruiken. De oefeningen worden steeds vrijer. De laatste oefening is steeds een praktische opdracht. Aan het einde van elk onderwerp kan de cursist samenvatten wat hij geleerd heeft, met hulp van het 'Wat weet je nu?'-blok.

Naast elke opdrachten staan één of meer symbolen. Deze symbolen geven aan wat het doel van de opdracht is. Er zijn drie doelen:

Vorm: De cursist oefent met de vervoeging en verbuiging van de nieuwe woorden.

Betekenis: De cursist oefent met de precieze betekenis van de nieuwe vormen, woorden of zinnen.

Gebruik: De cursist leert waar en hoe hij de nieuwe vormen, woorden of zinnen kan gebruiken.

In de theorie worden soms (Nederlandse) grammaticale termen gebruikt. Deze woorden staan in de lijst *Moeilijke woorden uit de hoofdstukken*; achterin het boek. Daar staat ook een lijst met onregelmatige werkwoorden.

Gramm@foon heeft een eigen internetpagina. Op www.taalsterk.nl/grammafoon staan de antwoorden bij de opdrachten. Cursisten kunnen daar ook luisteren naar geluidsopnames van de dictees uit het boek. Docenten en taalmaatjes kunnen op dezelfde pagina meer informatie vinden over de opbouw van Gramm@foon en over de opdrachten.

Veel plezier en succes met Gramm@foon!

Het team van KleurRijker, september 2011.

HOE WERKT HET?	10
Hoe werk je met Gramm@foon?	10
Hoe gebruik je een woordenboek?	12
UITSpraak EN SPELLING	14
1.1 A, b, c	14
1.2 Aa, bee, see	16
1.3 A, e, i en b, c, d	18
1.4 Maan–man en manen–mannen	20
1.5 Mes–messen en mees–mezen	22
1.6 Ou, au en ei, ij en ui	24
1.7 U, uu, ui, eu, oe	26
1.8 Gaan, haan	28
1.9 Huis–huizen	30
RITME, KLEMTON EN INTONATIE	32
2.1 Ki-lo, ap-pel	32
2.2 AP-pel, ba-NAAN	34
2.3 Mijn familie woont in Frankrijk	36
2.4 Ja. Ja! Ja?	38
2.5 Leentje leerde Lotje lopen	40
WERKWOORDEN	42
3.1 Ik, jij, u, hij, zij, wij, jullie en zij	42
3.2 Ik werk, jij werkt, wij werken	44
3.3 Ik heb en ik ben	46
3.4 Ik werkte, jij werkte, wij werkten	48
3.5 Ik had en ik was	50
3.6 Ik kom en ik kwam	52
3.7 Ik ga en ik ging	54
3.8 Ik mag en ik mocht	56
3.9 Ik kan en ik kon	58
3.10 Ik zal en ik zou	60
3.11 Ik heb gewerkt	62
3.12 Ik werkte, ik werk, ik ga werken	64
3.13 Ik word en ik werd	66
GRAMMATICA	68
4.1 De, het en een	68
4.2 Eén boek, twee boeken	70
4.3 Dit of dat, deze of die	72
4.4 Elk of elke, ieder of iedere	74
4.5 Welk of welke	76
4.6 Mijn huis, jouw flat	78
4.7 Iets, niets, iemand en niemand	80
4.8 In de kast, op de bank	82
4.9 Kaartje, kindje en handje	84
4.10 De rode bal	86

4.11 Mooi, mooier, mooist	88
4.12 Groot–klein en jong–oud	90

ZINSBOUW 92

5.1 Ik ga naar school	92
5.2 Ik ga vandaag naar Amsterdam	94
5.3 Vandaag ga ik naar school	96
5.4 Ik loop, loop ik?	98
5.5 Wie, wat, waar?	100
5.6 Ja, nee en misschien	102
5.7 Niet en geen	104
5.8 En, maar en of	106
5.9 Eerst, daarna en ten slotte	108
5.10 Waarom? Omdat...	110
5.11 . ? !	112

GETALLEN EN TIJD 114

6.1 Eén, twee, drie	114
6.2 Honderd, duizend, honderdduizend	116
6.3 Eerste, tweede, derde	118
6.4 Het kost € 10,-	120
6.5 Tien cent, tien euro, honderd euro	122
6.6 Het is 10.00 uur	124
6.7 Januari, februari, maart	126
6.8 Winter, lente, zomer, herfst	128
6.9 Soms of vaak	130

EEN PRAATJE MAKEN 132

7.1 Hallo!	132
7.2 Dankjewel!	134
7.3 Wat zeg je?	136
7.4 Ga je mee?	138
7.5 Pas op!	140
7.6 Sorry!	142
7.7 Goedemorgen meneer	144
7.8 Ik vind fruit lekker	146

DAGELIJKSE TAAL 148

8.1 Ik ben een zoon van mijn vader	148
8.2 Zij heeft lang blond haar	150
8.3 Hoofd, schouders, knie en teen	152
8.4 Maag, lever, darm	154
8.5 Noord, oost, zuid, west	156
8.6 Ga hier naar links	158
8.7 Zon, sneeuw, regen	160
8.8 Anders nog iets?	162
8.9 Kilo, pond, ons	164
8.10 Rood, wit, blauw	166
8.11 Ik vind vis lekker	168

BIJLAGEN 170

Woordenlijst onregelmatige werkwoorden	170
Moeilijke woorden uit de hoofdstukken	176

UITSpraak EN SPELLING	14
Het alfabet: uitspraak	14
Het alfabet: spelling	16
Klinkers en medeklinkers	18
Open en gesloten klinkers: uitspraak	20
Open en gesloten klinkers: spelling	22
Tweeklanken	24
Moeilijke klinkers	26
Moeilijke medeklinkers	28
Algemene spellingsregels	30
RITME, KLEMTOON EN INTONATIE	32
Lettergrepen	32
Woordklemtoon	34
Zinsklemtoon	36
Intonatie	38
Ritme	40
WERKWOORDEN	42
Persoonlijke voornaamwoorden	42
Regelmatige werkwoorden: tegenwoordige tijd	44
Tegenwoordige tijd	46
Regelmatige werkwoorden: verleden tijd	48
Hebben en zijn: verleden tijd	50
Onregelmatige werkwoorden: komen	52
Onregelmatige werkwoorden: gaan	54
Onregelmatige werkwoorden: mogen	56
Onregelmatige werkwoorden: kunnen	58
Onregelmatige werkwoorden: zullen	60
De voltooidde tijd	62
Verleden en voltooidde tijd, tegenwoordige tijd en toekomstige tijd	64
Onregelmatige werkwoorden: worden	66
GRAMMATICA	68
Lidwoorden	68
Enkelvoud en meervoud	70
Aanwijzende voornaamwoorden	72
Numerieke bepalingen	74
Vraagwoorden	76
Bezittelijke voornaamwoorden	78
Onbepaalde voornaamwoorden	80
Voorzetsels	82
Verkleinwoorden	84
Bijvoeglijke naamwoorden	86
Trappen van vergelijking	88
Tegenstellingen	90

ZINSBOUW	92
Stellende zinnen maken	92
Bepalingen van tijd, manier en plaats	94
Zinnen met inversie	96
Vragen maken	98
Vraagwoorden	100
Bevestiging, ontkenning en twijfel	102
Ontkennende zinnen	104
Nevenschikkende voegwoorden	106
Signaalwoorden	108
Voegwoorden van reden	110
Leestekens	112
GETALLEN EN TIJD	114
Hoofdtelwoorden	114
Grote getallen	116
Rangtelwoorden	118
De euro	120
Munten en biljetten	122
De tijd	124
Dagen en maanden	126
Seizoenen	128
Bijwoorden en frequentie	130
EEN PRAATJE MAKEN	132
Begroeten, kennismaken en afscheid nemen	132
Bedanken	134
Vragen om verduidelijking	136
Uitnodigen	138
Waarschuwen	140
Je excuses aanbieden	142
Formele en informele gesprekken	144
Feiten en meningen	146
DAGELIJKSE TAAL	148
Familierelaties	148
Praten over het uiterlijk	150
Praten over het lichaam	152
De binnenkant van het lichaam	154
Windstreken	156
De weg wijzen	158
Het weer	160
Iets kopen op de markt	162
Gewichten	164
Praten over kleuren	166
Voorkeuren uitdrukken	168

HOE WERKT HET?

Hoe werk je met Gramm@foon?

Elk onderwerp in Gramm@foon begint met **theorie**. Theorie betekent: **uitleg** van het onderwerp.

Soms zie je een **vetgedrukt** woord. Dit betekent: het woord staat in de lijst **Moeilijke woorden uit de hoofdstukken achterin**. Je ziet daar wat het woord betekent.

Soms zie je een **gekleurd** woord. Dit betekent: het woord is belangrijk voor dit onderwerp.

WERKWOORDEN

3.3 Ik heb en ik ben

3

De meeste **werkwoorden** zijn **regelmatig**. Voor deze werkwoorden bestaan **regels**. Sommige werkwoorden zijn **onregelmatig**. Deze moet je goed leren. Twee belangrijke onregelmatige werkwoorden zijn **hebben** en **zijn**.

Na de uitleg kun je de **opdrachten** maken:

Dit is de **uitleg bij de opdracht**. Hier staat wat je moet doen. Lees de uitleg goed.

Bij elke opdracht zie je een **voorbeeld**. Hier zie je hoe je de opdracht moet maken.

Bij elke opdracht staat een **plaatje**. Je ziet op dit plaatje wat je oefent met deze opdracht.

Opdracht 3: Maak zinnen.

Je ziet twee of drie woorden. Maak een zin met deze woorden. Tip: kijk goed of de zin over vroeger, nu of de toekomst moet gaan.

1. spelen – buiten – nu
2. vroeger – wonen – dorp

De kinderen spelen nu buiten......

.....

Het plaatje bij de opdracht is gemaakt van één of meer van deze plaatjes:

Een **muzieknoot** betekent: je oefent met de **vorm** van woorden en zinnen. Je leert hoe je de woorden en zinnen schrijft en verandert.

Een **muzieksleutel** betekent: je oefent met de **betekenis** van woorden en zinnen. Je leert wat een woord of zin betekent.

Een **notenbalk** betekent: je oefent met het **gebruik** van woorden en zinnen. Je leert wanneer je deze woorden en zinnen kunt zeggen.

Soms staat er bij een opdracht: Luister naar de docent. Je kunt dan ook naar deze opdracht luisteren op www.taalsterk.nl/grammafoon.

Na de opdrachten vul je in wat je in het onderwerp geleerd hebt. Hieronder zie je een voorbeeld:

WAT WEET JE NU?

Lees de zinnen hieronder. Maak de zinnen af of zet een rondje om het goede antwoord.

Het Nederlands heeft drie: **de**, **het** en **een**.

Het **lidwoord** staat voor een

Je gebruikt **de** en **het** als je **wel** / **niet** weet over wie of waarover de zin gaat.

Je gebruikt **een** als je **wel** / **niet** weet over wie of waarover de zin gaat.

Je kunt de opdrachten **nakijken** met het **antwoordenboek**. Het antwoordenboek staat op www.taalsterk.nl/grammafoon.

HOE WERKT HET?

Hoe gebruik je een woordenboek?

In dit boek staan veel nieuwe woorden. Weet je niet wat een woord betekent? Dan kun je het opzoeken in een woordenboek. In het woordenboek staan de woorden op alfabet. Woorden die met dezelfde letter beginnen, staan op volgorde van de tweede letter van het woord. In het hoofdstuk **Uitspraak en Spelling** leer je meer over het alfabet.

Opdracht 1: Wat is juist?

Je ziet twee woorden. Welk woord zie je eerder in het woordenboek? Zet een rondje om het goede antwoord.

1. man / vrouw
2. zwart / wit
3. appel / aardbei

In een woordenboek staat veel tekst. De belangrijkste informatie is wat een woord betekent. Dat staat in de eerste zin achter het woord. Hieronder zie je een voorbeeld:¹

Hier staat *het woord*. Hier staat *de betekenis*.

Hier staat soms *een voorbeeld*.

de boom [bomen]: een plant met takken en een stam die heel groot kan worden Er staan veel oude bomen in het park.

Opdracht 2: Beantwoord de vragen.

Je ziet vragen. Gebruik je eigen woordenboek. Schrijf het antwoord op.

1. Wat betekent het woord **koptelefoon**?

.....
.....

2. Staat er een voorbeeld naast het woord en de betekenis? Schrijf dan het voorbeeld op.

.....
.....

¹ Van Dale pocketwoordenboek Nederlands als Tweede Taal (Utrecht/Antwerpen: Van Dale Woordenboeken, 2003)

Veel woorden hebben meer dan één betekenis. In het woordenboek staan al deze betekenissen achter het woord. Als je een woord opzoekt, weet je niet meteen welke betekenis je moet kiezen. Kijk dan naar de andere woorden in de zin.

Hier staat de eerste betekenis.

Hier staat de tweede betekenis.

de bank [banken]: 1 een meubelstuk waarop je met meer personen kunt zitten 2 een bedrijf dat in geld handelt

Opdracht 3: Beantwoord de vragen.

1. Gebruik je eigen woordenboek. Wat betekent het woord **bloem**?

1.
2.

2. Welke betekenis van het woord **bloem** past bij de zin: 'Er staan bloemen in de tuin'?

Woorden zijn gemaakt van **letters**. Alle letters samen heten het **alfabet**. Het Nederlandse alfabet heeft **26 letters**. Hieronder zie je de letters van het Nederlandse alfabet:

a	g	m	s	y
b	h	n	t	z
c	i	o	u	
d	j	p	v	
e	k	q	w	
f	l	r	x	

De docent spreekt de **klanken** uit die bij de letters horen. Luister goed naar de docent.

Opdracht 1: Wat hoor je?

De docent leest een klank voor. Schrijf de klank op.

1. <i>b</i>	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

Opdracht 2: Wat hoor je?

De docent leest een woord voor. Schrijf de eerste klank van het woord op.

1. <i>t</i>	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

Opdracht 3: Lees en luister.

Werk samen. Je ziet twee woorden. Cursist A: lees één van de twee woorden voor. Kies zelf welk woord. Cursist B: luister naar cursist A. Zet een rondje om het woord dat je hoort. Wissel daarna van rol.

Voorbeeld

Cursist A ziet: tor / dor. Cursist A zegt: 'tor'.

Cursist B luistert. Cursist B hoort 'tor'. Cursist B zet een rondje om 'tor'.

(tor) / dor

Cursist A

bak / pak

haat / gaat

kast / gast

sop / top

rat / lat

dik / tik

Cursist B

rat / gat

ben / pen

wast / vast

geeft / heeft

tak / dak

mee / nee